

Argentona festiva (I)

panoràmica de les festes a la vila 1950s-2000s

JORDI ALSINA I IGLESIAS; MARTÍ MARFÀ I CASTÁN

A principis de 2009, vàrem endegar una investigació que pretenia documentar les manifestacions festives que havien tingut lloc a Argentona entre la dècada dels 50 del segle XX i l'actualitat. L'empresa rebé de seguida el suport entusiasta del Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell, i també les aportacions econòmiques del fons de la Garrinada i de l'Institut Ramon Muntaner. Fundació Privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana. Aquest article ressenya la feina realitzada fins ara i esbossa les principals troballes i indagacions derivades de la recerca.

L'objecte del treball es perfilà com aquelles festes de caràcter públic, projecció prioritàriament local i pretensió de regularitat periòdica en què la gent, la societat civil, sovint organitzada en col·lectius i associacions, ha jugat un paper principal i actiu pel que fa a la seva organització i desenvolupament, fent especial èmfasi en aquells fenòmens protagonitzats pels segments joves de la població. Així doncs, quedaven fora de l'àmbit de la investigació les festes i celebracions de caràcter relativament privat (aniversaris, casaments, bateigs, trobades d'amics...), les festes d'abast supralocal amb poca especificitat local (Sant Jordi, 11 de setembre, Sant Joan, Dia de la Música...), les activitats festives puntuals sense ànim de repetició periòdica (concerts, inauguracions, commemo-

racions...) i aquelles iniciatives festives liderades per institucions com l'ajuntament o les autoritats eclesiàstiques locals. Val a dir que aquestes categories són força discutibles, i que distincions com la de públic/privat són molt borroses. Igualment, en molts casos no és fàcil determinar sobre qui recau el pes de l'organització i desenvolupament d'una festa, ja que la col·laboració, interdependència i indistinció entre societat civil i institucions polítiques o religioses apareixen sovint com a condicions indispensables per a la seva realització. Tanmateix, en el procés de creació i recreació que Argentona, com moltes poblacions catalanes, ha viscut en la darrera meitat de segle s'aprecia un augment del protagonisme de la societat civil, si més no en la seva visibilitat i reconeixement públic.

Aquesta recerca recollia el testimoni d'en Josep Lladó (1992) i d'en Jaume Clavell (1976, 1990), homes implicats en l'activisme festiu local que ja encetaren l'empresa investigadora sobre les festes a Argentona, i a la qual volguérem aportar les perspectives teòriques i instruments metodològics que ens brinden l'antropologia social, la sociologia i la història, disciplines en les quals els promotors del present treball hem estat formats.

A nivell metodològic, les estratègies han estat principalment dues: la recerca documental i el treball amb fonts orals procedents d'entrevistes; si bé cal afegir-hi també la consulta d'estudis monogràfics locals (Amargant, 1999; Canal, 2004; Clavell, 1976, 1990; Lladó, 1992; Lorente i Amat, 1998). Pel que fa als documents s'han consultat diversos arxius (Arxiu Històric i Municipal Jaume Clavell i Nogueras, Fons documental del Centre Parroquial d'Argentona -ubicat al Comunidó-, Biblioteca Popular Caixa Laietana d'Argentona, Fons del Llaç d'Amistat -ubicat al Casal-, Fons documental del Cap de Creus-Ràdio Argentona, Hemeroteca digital del Diari El Punt -edició Maresme-)¹ i fons personals (Emili Amargant, Jaume Ametller "Notxa", Xavier Ametller "Notxa", Rosa Masó, i d'altres persones que ens han proporcionat fotografies i materials diversos). Els materials seleccionats s'han anat enregistrant digitalment i s'han organitzat en quatre grans categories: cartells,

Domàs de la Festa
Major al Carrer Gran
1977. Fons de Rosa
Masó

1. Cal esmentar que els diversos arxius difereixen en estat i condicions de conservació, així com en organització i classificació dels materials, depenent sobretot de la solidesa institucional i la capacitat econòmica de les entitats o ens que se'n fan càrrec. Seria bo que a Argentona es plantegés alguna mena d'actuació, preferentment integral, per tal de "rescatar" els arxius o fons en un major estat de degradació i/o de desordre (Fons documental del Centre Parroquial d'Argentona, Fons del Llaç d'Amistat, Fons del Cap de Creus-Ràdio Argentona), i també de condicionar i de gestionar adequadament l'Arxiu Municipal (condicions de conservació de documents, digitalització del fons documental, adquisició i integració de fons personals com els fotogràfics d'Alfons Güell i Pep Padrós, assignació d'una plaça fixa d'arxivar...).

Correfoc de Festa Major 2008. Foto: Cris Villa

programes i documents similars; fotografies i vídeos, entre els quals destaquen 4 cintes de vídeo Super 8 enregistrades per en Salvador Ametller “Notxa” durant la segona meitat dels anys 70 i que recullen diverses manifestacions festives locals; objectes i elements amb valor patrimonial, entre els quals destaca una còpia original manuscrita de l'himne de la Penya del Llanto amb partitura i lletra, i els domassos de Festa Major que diverses entitats locals confeccionaren com a part de les seves iniciatives per popularitzar la festa entre 1977 i 1981; i notícies i notes procedents del buidatge detallat de publicacions locals com les revistes *El Llaç*, *Tapapous*, *El Crit*, *El Banc de la Plaça*, *Argentona. Boletín de Información Local*, *Boletín de Información Municipal*, *Butlletí d'Informació Municipal d'Argentona*, *Viu Argentona*, *Espurna*, *Cleka*, *Independència*, *Tingladillo*, *Macaco*, *Cap de Creus*, i els diaris *El Càntir d'Argentona* i *El Punt Diari* -edició Maresme-. Pel que fa a les fonts orals, s'ha entrevistat a diverses persones implicades en l'organització de les diferents edicions de la Garrinada (Laura Fàbregas, Oriol Núñez, Mireia Perarnau, Mònica Gallardo, Oriol Fité, Maria Móra, Ferran Egea,

Marc Pérez, Martí Marfà, Guifré Peguera, Albert Vila, Quim Brugués, i Arnau Saleta),² així com a Jaume “Notxa” Ametller, Lluís Serra “Morgan” “El Moreno”, Rosa Masó, Xevi Nieto, Emili Amargant, Jordi Nogueras, i Josep Lladó.³

La magnitud de l'empresa que ens havíem proposat es féu palesa de seguida en el copiós volum de manifestacions festives que vàrem poder documentar. A efectes classificatoris vàrem optar per organitzar les troballes en cinc tipologies, si bé hi ha festes que poden fàcilment col·locar-se sota més d'un epígraf:

- Festes permanents, és a dir aquelles celebracions periòdiques que gaudeixen d'una continuïtat quasi ininterrompuda al llarg del període estudiat. És el cas de les Festes Majors d'Estiu (Sant Domingo) i d'Hivern (Sant Julià), el Carnaval, els Tres Tombs de Sant Antoni, i la Festa de la Vellesa. En aquesta categoria també s'hi inclouen les celebracions del Corpus Christi, que si bé van patir un parèntesi entre els anys 1980 i 1991, han comptat amb un protagonisme creixent de la societat civil, sobretot amb les Catifes de Flors, que actualment constitueixen l'element central i identificador de la festa, alhora que han experimentat una certa laïcització i desvinculació progressiva de les autoritats eclesiàstiques.

- Festes patronals, aplecs i d'altres festivitats religioses, és a dir les celebracions que el col·lectiu de practicants d'un ofici o els membres d'un sector social feien en motiu del dia del seu sant patró (els paletes per Sant Antoni de Pàdua, o les modistes i sastres per Santa Llúcia), o les que arran d'una efemèride santoral es feien en honor a un element de la vida social (els automòbils per Sant Cristòfol, o els animals per Sant Antoni Abat) o motivaven una trobada en una ermita o esglesiola

habitualment dels afores de la vila (Sant Pere a Clarà, Mare de Déu de la Mercè a Can Riera, Sant Jaume a Traià, Mare de Déu del Viver a la finca de la Baronia del Viver, Sant Miquel al Cros o Sant Sebastià al veïnat homònim). Si bé algunes d'aquestes festes s'han reinventat i/o reactivat i se celebren avui dia (Tres Tombs de Sant Antoni, Aplec de Sant Jaume de Traià, Festa Major de Sant Sebastià, Festa Major del Cros, Aplec de Sant Pere de Clarà, Festa de Sant Sebastià, entre d'altres), entre el 1950 i el 2000 aquesta tipologia ha patit un retrocés que ha derivat en la desaparició de la majoria de les manifestacions citades. De fet, el mateix Lladó (1992), que és qui les documenta, ja es fa ressò d'aquest declivi i de l'efectiu esvaïment de moltes d'elles fins i tot abans del període estudiat.

- Serenates i festes als carrers i veïnats. Celebracions anuals dels diferents carrers (Sant Ferran, Sant Julià, Badalona o Àngel Guimerà, entre d'altres), barris o veïnats (Madà, Sant Sebastià) que proliferaren sobretot a partir de mitjans dels 70, arran del canvi de règim polític, i que es poden associar als prolífics moviments veïnals de l'època, que reivindicaven activament els espais públics i la participació de la societat civil en la vida política i social. En aquesta categoria també s'hi podrien incloure les activitats organitzades entre els 1977 i el 1981 per l'Associació de Veïns, el Llaç d'Amistat i d'altres entitats afins, en motiu de la Festa Major d'Estiu. En certa manera, els aplecs de Sant Jaume de Traià i del Cros, en part reconvertits en festes majors de veïnat, també es poden considerar dins d'aquest grup. La darrera incorporació en la categoria és la Festa Major de Can Barrau, organitzada pels habitants del veïnat homònim de recent construcció.

- Festes polítiques i esportives, o sigui aquelles celebracions

2. Aquesta desproporció entre representants de la Garrinada i persones vinculades a d'altres iniciatives festives es deu al fet que la recerca inicialment estava centrada en aquella festa i, posteriorment, es va eixamplar per abraçar d'altres fenòmens festius passats i presents.

3. Cal agrair la col·laboració desinteressada i entusiasta de molts argentonins i argentonines que ens han facilitat documents i informacions, així com de les persones que han acceptat de bon grat ser entrevistades i sotmetre's a les sempre inquisidores preguntes dels investigadors socials.

motivades per efemèrides o objectius principalment i explícitament polítics o esportius -malgrat que els objectius i funcions de les festes sempre són múltiples i abracen aspectes molt diversos. És el cas de la Botifarada a la Hispanitat i d'altres iniciatives festives que la Comissió Onze de Setembre (COS) protagonitzà als anys 80, del Correllengua, que s'organitza des de fa pocs anys a la vila, o de la Montgetada Blanc-i-Blava, amb 14 edicions a les esqueses i una projecció que transcendeix l'àmbit local.

- Iniciatives festives vinculades a les festes majors. Aquesta categoria agrupa aquells conjunts d'activitats festives impulsats per la societat civil i associats a una de les festes majors, sorgits amb una voluntat més o menys explícita de transformació o incisió activa en el model de festa major vigent. És el cas de les citades iniciatives de l'Associació de Veïns i el Llaç als anys 70, de la Nit Boja a la Festa Major d'Estiu creada pel col·lectiu Triquinosi a finals dels 80, i de la Garrinada (Festa Major d'Estiu) i les 12 hores contra el Racisme i la Xenofòbia (Festa Major d'Hivern), ambdues nascudes l'any 2000.

Aquesta prospecció panoràmica general revelà una constatació que ja havíem previst inicialment però que la recerca de camp es va encarregar de recordar-nos amb insistència: els fenòmens festius són indissociables del seu context social, que és històricament específic. En efecte, l'estudi de les festes argentonines requereix una mirada atenta a la situació política nacional i local

Fiesta Mayor de Argentona 1966

J. LLADÓ

Auca de la Festa Major

ROVIRA - BRULL

Cada any, al fort de la calor arriba la Festa Major.

Així que s'aixeca el dia els gegants ens fan: Bon dia!

I els «caps grossos» fent barrila comencen la cercavila.

A les onze, quin desfici per no fer tard a l'ofici!

Hi van les autoritats amb coll-fort i ben muda:s

Tot cantant els goigs del Sant a la font després se'n van

Sant Domènec gloriós feu-nos any ben abundós.

Que no ens manquin aigua i pau ni tampoc vi de bon grau.

Au, jovent, ningú s'encanti i tothom a comprar el cantí.

Tu, que amb neguit et bellugues, ja vindran les ballarugues.

Envelat, «xurros», xiulets, i l'espètec dels coets.

Tot vindrà, bona minyona, que és festa grossa a Argentona

↑ Auca de Festa Major de 1966, per Josep Lladó

de cada moment, al panorama associatiu i l'entramat d'entitats locals, a la conjuntura econòmica, a les tendències i moviments creatius i intel·lectuals, a les afinitats i antagonismes personals i col·lectius... La dificultat de contemplar aquest conjunt de factors en

la seva complexitat requeria un acotament de l'objecte per tal de fer la recerca viable. Per això, vàrem decidir centrar l'atenció en quatre experiències festives o grups d'acció festiva protagonitzats per joves que, malgrat pertànyer a èpoques o, més aviat,

Repic de campana a
l'Aplec de Sant Jaume
2007. Foto: Martí Marfà

Festa de la Vellesa. Foto:
Cap de Creus

dècades diferents, presentaven unes similituds sorprenents.

Per raons d'espai, el present article s'ha hagut de dividir en dues parts. En el següent número de *fonts* se'n publicarà la segona meitat, que presenta aquestes quatre experiències o grups, així com els elements o característiques que tenen en comú.

NOTA: Aquest article és el resultat d'una recerca encara en curs. Algunes de les informacions de què disposem són imprecises i ens falta contrastar encara algunes dades. Per això, si detecteu alguna imprecisió, error o omisió, us agrairíem que ens ho fèssiu saber a festesargentona@gmail.com o al 679 38 38 91. La vostra col·laboració ha estat i és imprescindible per aquesta investigació.

Bibliografia

- AMARGANT PARNAU, Emili. 1999. *Llaç d'Amistat. Un segle d'història local (1989-1998)*. Argentona: Ajuntament d'Argentona.
- CANAL I GUAL, Esteve. 2004. *Empremtes esportives a Argentona: 1908-2002*. Argentona: Gràfiques Igbo.
- CLAVELL I NOGUERAS, Jaume. 1976. *La Xarbotada. La festa del càntir d'Argentona dins l'antic Aplec de Sant Domingo*. Argentona: Ajuntament d'Argentona.
- CLAVELL I NOGUERAS, Jaume. 1990. *Argentona. Història i Records*. Argentona: Ajuntament d'Argentona.
- LLADÓ I PASCUAL, Josep. 1992. *Festes i festetes d'Argentona*. Argentona: Ajuntament d'Argentona.